

Inhoudsopgave

1	Samenvatting	3
2	Aanleiding	6
3	Aanpak evaluatie	6
4	Behaalde resultaten	7
5	Evaluatie samenwerking	9
6	Toekomstige samenwerking	11
	Aansluiting bij Regionale Samenwerkingsagenda (RSA)	14
Bijlage 1	Gespreksverslagen	16
Bijlage 2	Voortgangsrapportage Uitvoeringsprogramma Energietransitie Gooi en Vechtstreek 2020-2022 d.d. jan 2022	24

1 Samenvatting

Het Uitvoeringsprogramma Energietransitie Gooi en Vechtstreek 2020-2022 is ruim 2.5 jaar in uitvoering. Afgesproken in het PFHO Milieu en Duurzaamheid om het uitvoeringsprogramma eind 2022 te evalueren en te koppelen aan de vraag wat gemeenten in de komende bestuursperiode samen willen oppakken.

In het PFHO van 4 februari 2022 is hiervan de voortgangsrapportage besproken. De conclusie in de voortgangsrapportage luidde dat de uitvoering inhoudelijk en qua planning op hoofdlijnen op koers ligt en dat bijsturing op dat moment niet nodig was om beoogde resultaten en doelstellingen te kunnen realiseren. Nu gaat het om een evaluatie, waarbij naast de beoogde resultaten en doelen, ook de samenwerking wordt geëvalueerd.

Op een enkele onderdelen is er afgeweken van de beoogde activiteiten in het uitvoeringsprogramma. Dat geldt voor het project Onderwijs- en arbeidsmarktkansen energietransitie en het project Energiebesparing bij bedrijven (zie onderstaand overzicht). Daarnaast zijn ook de projecten Inkoop duurzame energie, Verkenning kleinschalige opwek in natuur en landschap en Zonnepanelen boven parkeerplaatsen uitgevoerd. Hiermee is geanticipeerd op nieuwe ontwikkelingen en kansen.

	Activiteit	Behaald resultaat	Realisatie binnen planning?	Toelichting
2.1	Ketensamenwerking en bundeling energiediensten			
2.2	Onderwijs- en arbeidsmarktkansen ET			Specifiek MRA traject is komen te vervallen. Hiervoor in de plaats is het regionale project Bouw & Techniek Start gekomen.
2.3	Energiebesparing bij bedrijven			Oorspronkelijke opzet verschoven naar energie-opwek bij bedrijven (Zonwinst). Energiebesparing wordt ingevuld via Stimulerend Toezicht (Energiebesparingsakkoord NH). Evaluatie van Zonwinst moet nog plaats vinden.
2.4	Vereniging van Eigenaren			
2.5	Verduurzamen monumenten			
3.1	Energiekansenkaart			
3.2	Mondaine			
3.3	Vastgoedscan			
3.4	RES 1.0			
3.5	Transitievisie warmte			
3.6	Uitvoeringsprogramma RES			
	<i>Extra activiteiten¹</i>			
	Inkoop Duurzame Energie			Loopt door na looptijd van uitvoeringsprogramma.
	Zonnepanelen boven parkeerplaatsen			Geen tijdsplanning en beoogd resultaat bepaald. Gemeenten zijn wel tevreden over het resultaat
	Kleinschalige opwek in natuur en landschap			

¹ Deze extra activiteiten zijn niet opgenomen in het uitvoeringsprogramma. Beoordeling resultaat en planning op basis van projectgeboden afspraken/

Op basis van de bespreking van de voortgangsrapportage en de gesprekken met de individuele gemeenten kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Het Uitvoeringsprogramma Gooi en Vechtstreek 2020-2022 vrijwel volledig is gerealiseerd en binnen de planning (in ieder geval vanuit planning-technisch oogpunt);
- Realisatie van het uitvoeringsprogramma en de behaalde resultaten hebben bijgedragen aan de realisatie van de lokale (beleids-)kaders en doelstellingen. Noot: Regionaal bestaan er geen klimaatambities, de landelijke ambities uit het klimaatakkoord zijn dan leidend. Voor de RES Noord-Holland Zuid zijn wel ambities in de vorm van een regionaal bod geformuleerd, waaraan de deel RES-regio Gooi en Vechtstreek 0,20 TWh bijdraagt in 2030.
- Doordat de doelen niet altijd SMART zijn geformuleerd en indicatoren ontbreken is het bepalen van de effecten/impact moeilijk te meten;
- Capaciteit bij gemeenten is soms een knelpunt.
- De snelle ontwikkeling in de energietransitie vraagt om tussentijdse actualisatie uitvoeringsprogramma.

Samenwerking

Op basis van de evaluatie van de samenwerking kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

1. De Regio wordt door een aantal gemeenten soms te sturend en te weinig faciliterend ervaren.

Oplossing: Het uitgangspunt voor de samenwerking moet altijd de aansluiting bij de wens/behoefte van de gemeenten zijn. Daarbij moet er oog zijn voor de verschillende snelheden van de gemeenten. Tegelijkertijd is er altijd een bepaalde basis die we met elkaar kunnen uitwerken. Ook samenwerken met minder dan 6 gemeenten is daarin mogelijk.

2. Het huidige uitvoeringsprogramma was niet flexibel genoeg.

Oplossing: Vier jaar vooruit kijken is in transitie moeilijk. Dat vraagt om meer flexibiliteit in de programmering. Dat kan o.a. door meer opgave gericht te werken en bijbehorende samenwerkingsagenda die adaptief is en die regelmatig wordt geactualiseerd. Voor wat betreft een agenda: op hoofdlijnen inrichten ('stevige gezamenlijke drager') en jaarlijks een werkplan waarin ook beschreven hoe we samen werken per activiteiten, incl. rolverdeling.

3. De agendering en programmering in Ambtelijke Overleggen vindt voornamelijk plaats vanuit Regio, wordt nu te vaak ervaren.

Oplossing: Het ambtelijk overleg sterker positioneren met een gedragen gezamenlijke agenda. Expliciet benoemen en ruimte maken voor voorbereiding voor Directeurenoverleg en Portefeuillehoudersoverleggen. Goede voorbereiding en actieve deelname en inbreng van alle deelnemers. En extra ruimte (met aparte sessies) voor inhoudelijke discussie zowel visievormend, thematisch/inhoudelijk en m.b.t. rolverdeling.

4. Bij sommige projecten of trajecten ontbrak het aan duidelijke afspraken over eigenaarschap en rolverdeling bij een aantal gemeenten, maar ook vanuit de Regio.

Oplossing: Bij de verschillende onderwerpen duidelijke afspraken maken over rol en eigenaarschap. Daarbij ook goed beargumenteren waarom juist gemeenten, Regio of een combinatie verantwoordelijk zijn en waarvoor precies. Dit geldt ook voor het eventueel met 3, 4 of 5 gemeenten (plus Regio) oppakken van een project. M.a.w. duidelijke beschrijving/argumentatie van keuzes voor het project.

5. Versterking koppeling tussen het AO en het RET (Regionaal Transitie Team) waarin veel stakeholders zijn vertegenwoordigd. Dit kan het functioneren van het RET ook verbeteren.
6. Inhoudelijke basis (opnieuw) vinden. Gemeenten hebben behoefte aan maatwerk en zijn op inhoud gedurende het Uitvoeringsprogramma (o.a. door proces TVW) enigszins gaan verschillen.

Oplossing: Altijd op zoek naar een gezamenlijke basis en ook "... zo snel mogelijk toewerken naar een gezamenlijke en-en modus en niet langer blijven hangen in of-of...". Daarbij dragen de specifieke punten bij 1 t/m 5 in grote mate bij.

2 Aanleiding

Het Uitvoeringsprogramma Energietransitie Gooi en Vechtstreek 2020-2022 is ruim 2.5 jaar in uitvoering. Monitoring en evaluatie vormen een belangrijk onderdeel van de beleidscyclus en is nodig om de beleidsontwikkeling en uitvoering te verbeteren/optimaliseren. Daarvoor zijn in ieder geval twee momenten gebruikt: een voortgangsrapportage en deze evaluatie.

In het PFHO Milieu en Duurzaamheid van 4 februari 2022 is de voortgangsrapportage van het Uitvoeringsprogramma besproken. De conclusie in de voortgangsrapportage luidde dat de uitvoering inhoudelijk en qua planning op hoofdlijnen op koers ligt. Het PFHO heeft daarbij geconcludeerd dat bijsturing op dat moment niet nodig was om beoogde resultaten en doelstellingen uit het uitvoeringsprogramma te kunnen realiseren. Afgesproken in hetzelfde PFHO is om het uitvoeringsprogramma eind 2022 te evalueren en te koppelen aan de vraag wat gemeenten in de komende bestuursperiode samen willen oppakken. Dit betreft dan een meer uitgebreide evaluatie, dan de eerdere voortgangsrapportage. Tegelijk is afgesproken om dit proces zoveel mogelijk in samenhang met het proces naar een nieuwe Regionale samenwerkingsagenda (RSA) en de nieuwe bestuurlijke agenda. Tussentijds is er in het eerste kwartaal van 2021 en 2022 ambtelijk de voortgang besproken en bestuurlijk in februari 2022.

Met het Uitvoeringsprogramma Energietransitie Gooi en Vechtstreek 2020-2022 zijn en worden vervolgstappen gezet naar een 'duurzaam Gooi en Vechtstreek', één van de pijlers van de Regionale Samenwerkingsagenda 2019-2022. Het programma zet in op energiebesparing en opwekking van hernieuwbare energie om zo een bijdrage te leveren om klimaatverandering tegen te gaan. En dat vanuit het motto van de samenwerkingsagenda: 'Sommige dingen moet je gewoon doen. Voor inwoners, met elkaar.'

Primair ligt de uitvoering bij de gemeenten en op onderdelen bij de Regio Gooi en Vechtstreek waarbij nauw wordt samengewerkt met onder andere provincie Noord-Holland, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, woningcorporaties, Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek, de netbeheerders, bedrijfsleven en energiecoöperaties.

3 Aanpak evaluatie

De evaluatie bestaat uit twee delen: evaluatie van de activiteit(en) en de evaluatie van de samenwerking. In de voortgangsrapportage is per project beschreven wat de activiteiten en resultaten (output & outcome) zijn, gekoppeld aan de doelen en beoogde resultaten zoals die zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma. Tijdens de uitvoering van het programma is er geanticipeerd op nieuwe ontwikkelingen. Dit heeft er voor gezorgd dat er extra activiteiten hebben plaats gevonden. Deze extra regionale projecten zijn ook meegenomen in deze evaluatie. In deze evaluatie is voortgebouwd op de voortgangsrapportage en heeft een actualisatie plaatsgevonden.

Ten behoeve van de evaluatie van de samenwerking zijn er met iedere gemeente afzonderlijk gesprekken gevoerd. Ter voorbereiding ontvingen de gemeenten relevante documenten en de vragen die in ieder geval gesteld zouden worden. Tijdens de gesprekken was er ruim voldoende tijd om de ervaringen te delen en hierop door te vragen. Daarbij was in ieder geval (indien daar opmerkingen waren) de kans om stil te staan bij de voortgangsrapportage/individuele projecten en vervolgens de samenwerking. Van ieder gesprek is een kort verslag gemaakt en ter goedkeuring voorgelegd aan de gemeenten. De gespreksverslagen zijn als bijlage opgenomen.

Op basis van deze gesprekken is een 1^e concept notitie opgesteld. Die wordt ambtelijk besproken op 15 september. In het Ambtelijk Overleg Energietransitie van 22 september wordt het 2^e concept besproken. Uitkomsten van die bespreking worden verwerkt in een definitieve versie die in routing wordt gebracht naar het DO d.d. 6 okt en het PFHO d.d. 28 okt.

4 Behaalde resultaten

In het Uitvoeringsprogramma Energietransitie Gooi en Vechtstreek 2020-2022 staat een overzicht van de activiteiten en bijbehorende planning, zie onderstaande tabel. Daarnaast zijn ook de projecten Inkoop duurzame energie, Verkenning kleinschalige opwek in natuur en landschap en Zonnepanelen boven parkeerplaatsen uitgevoerd. In het Portefeuillehoudersoverleg van februari 2022 is een voortgangsrapportage van de uitvoering van het programma besproken (zie bijlage 2). In dit hoofdstuk is voor een aantal projecten een actualisatie gemaakt. Het programma loopt tot eind 2022, dus voor de nog lopende projecten is dit nog niet de eindstand.

Overzicht activiteiten en planning

	Activiteit	2020				2021				2022			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
2. Versnellen verduurzaming gebouwde omgeving 	2.1 Ketensamenwerking en bundeling energiediensten												
	2.2 Onderwijs- en arbeidsmarktkansen ET												
	2.3 Energiebesparing bij bedrijven												
	2.4 Vereniging van Eigenaren					• Het project wordt onderdeel van de ketensamenwerking en bundeling energiediensten.							
	2.5 Verduurzamen monumenten					• Het project wordt onderdeel van de ketensamenwerking en bundeling energiediensten.							
3. Hernieuwbare energie 	3.1 Energiekansenkaart												
	3.2 Mondaine												
	3.3 Vastgoedscan												
	3.4 RES 1.0												
	3.5 Transitievisie Warmte												
	3.6 Uitvoeringsprogramma RES												

In aanvulling op de voortgangsrapportage (bijlage 2) zijn voor de volgende projecten de nieuwe (aanvullende) output en outcome beschreven.

Ketensamenwerking en bundeling energiediensten (2.1)

- huidige aanbod van VvE's en woningen van na 1995, is gekoppeld aan het DUBO loket en is beschikbaar voor gemeenten die daar gebruik van willen maken.
- Voor de projecten in Huizen ('70-'80) en Hilversum (Meent) heeft DUBO landingspagina's gemaakt met het complete voor de huiseigenaren beschikbare aanbod.

- digitale kanskaart ontwikkeld die per gemeente inzicht geeft in de kansen per bouwjaar/ bouwtype, wijken en de aantallen woningen
- communicatieplan opgesteld
- Eén van de vier kickstartprojecten in Nederland voor de Contingentenaanpak.
- PMC VvE's: 3 quickscans en 2 gedetailleerde adviezen uitgevoerd
- Hilversumse Meent: ontwikkeling aanbod voor aardgasvrije renovatie, informatieavonden, offertes en aanbiedingen aan 25 pilot woningen
- Streefdatum om op 1 januari 2023 financieel op eigen benen te kunnen staan is met een jaar verlengd naar 1 januari 2024 zonder extra budget. Belangrijkste oorzaak voor de vertraging is de coronacrisis waardoor VvE's niet fysiek bijeen konden komen om investeringsbesluiten te nemen.
- Bijeenkomsten woningeigenaren Vierde Kwadrant Huizen over VvE-aanpak en één met aanbod Klimaatmissie, DBL en HuizenDuurzaam

Onderwijs- en arbeidsmarktkansen energietransitie (2.2)

Het project Onderwijs- en arbeidsmarktkansen energietransitie was gebaseerd op het een specifiek MRA traject maar die is komen te vervallen. Hiervoor in de plaats is het regionale project Bouw & Techniek Start – Hét voorschakeltraject voor zij-instromers in de bouw & techniek (energietransitie) gekomen. Een veel kleiner project geworden maar sluit wel aan bij het zelfde vraagstuk. Voordeel is nu wel dat WSP en regionaal onderwijs en ondernemers hierbij betrokken zijn. Doelstelling nieuwe insteek:

- 20 kandidaten starten (gefaseerd) met het traject Bouw & Techniek Start
- 16 kandidaten doorlopen het gehele voorschakeltraject en behalen daarmee praktijkcertificaten als opmaat naar een loopbaan of scholingstraject in de bouw- of technieksector (80% diplomarendement)
- 12 kandidaten stromen door naar een duurzaam arbeidscontract of leerwerkovereenkomst (BBL) bij één van de aangesloten bouw- en installatiebedrijven (60% uitstroom)

De scope wordt verbreed met de sector metaaltechniek. Tot op heden 8 personen gefaseerd gestart met het project waarvan er inmiddels 4 een betaalde baan hebben gevonden

Energiebesparing bij bedrijven (2.3)

Van het project Energiebesparing bij bedrijven is de oorspronkelijke opzet is verschoven naar energie-opwek bij bedrijven (Zonwinst, start mei 2021). Energiebesparing wordt namelijk ingevuld door Stimulerend Toezicht samen met de OFGV. Daarnaast hebben gemeenten het Energiebesparingsakkoord Noord-Holland ondertekend.

Uitvoering project loopt tot aan het eind van 2022 door. Resultaten per 20/09/2022:

- 543 bedrijven benaderd (brief en/of telefonisch)
- 57 adviesgesprekken gevoerd
- 16 SDE aanvragen (in totaal vermogen 3,4 MW)
- 0,548 MW bedrijven (kleinverbruikers) met collectief aanbod
- 0,23 MW zonnepanelen gerealiseerd / in realisatie (gerealiseerd of opdracht verleend 20-9-2022)

Uitvoeringsprogramma RES (3.6)

- Er is een (concept) Uitvoeringsprogramma RES Gooi en Vechtstreek opgesteld. Dit geeft in- en overzicht van wat er gebeurd op lokaal en regionaal niveau en in welke mate dit bijdraagt aan de 199 GWh als inzet van de Gooi en Vechtstreek aan het bod van RES NHZ 1.0. In dit uitvoeringsprogramma is ook een concretisering en nadere uitwerking van het Uitvoeringsprogramma RES NHZ die door de raden is vastgesteld.

Inkoop duurzame energie (2.6)

- Al vele jaren gezamenlijke aanbesteding van energiecontracten (incl. Eemnes). Vanaf 2019 onder programma Energietransitie. Sinds 2022 heldere strategie voor duurzame inkoop (2022 e.v.), incl. levering van lokale energie door energiecoöperaties (stimulans lokale opwek). De realisatie van de opwek (i.s.m. energiecoöperaties) loopt vanaf 2022. Tot nu tot 10 a 15 locaties, met een potentieel van ongeveer 4500 panelen.
- Totaal CO2-besparing op inkoop elektriciteit bedraagt ongeveer 11 miljoen kg CO2. De netto CO2 uitstoot voor de inkoop van aardgas is 0 kg per Mwh. Er is zeker uitstoot van CO2, maar deze wordt volledig gecompenseerd (CO2-neutraal).

Verkenning kleinschalige opwek in natuur en landschap (3.8)

- Ruimtelijke en financieel haalbaarheid van 2 locatie onderzocht. Uitkomsten zijn positief. Inhoudelijk en qua systematiek/proces is het onderzoek op hoofdlijnen ook van toepassing in de andere regiogemeenten.
- Ontwikkeling van stappenplan Omgevingsvergunning ten behoeve van ontwikkeling kleinschalige opwek met grondgebonden zonnepanelen.
- Ecologische quickscan naar de effecten van kleine windmolens (max. ashoogte 15 m).
- Ontwikkeling van nieuwe schetsontwerpen voor potentiële kleinschalige opweklocaties van zonne-energie.

Op basis van de bespreking van de voortgangsrapportage en de gesprekken met de individuele gemeenten kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Het Uitvoeringsprogramma Gooi en Vechtstreek 2020-2022 vrijwel volledig is gerealiseerd en binnen de planning;
- Realisatie van het uitvoeringsprogramma en de behaalde resultaten hebben bijgedragen aan de realisatie van de lokale (beleids-)kaders en doelstellingen. (Regionaal bestaan er geen klimaatambities maar de landelijke ambities uit het klimaatakkoord zijn dan leidend. Voor de RES Noord-Holland Zuid zijn wel ambities in de vorm van een bod geformuleerd waaraan de deel RES-regio Gooi en Vechtstreek 0,20 TWh bijdraagt in 2030).
- Doordat de doelen niet altijd SMART zijn geformuleerd en indicatoren ontbreken is het bepalen van de effecten/impact moeilijk te meten;
- Capaciteit bij gemeenten is soms een knelpunt.
- De snelle ontwikkeling in de energietransitie vraagt om tussentijdse actualisatie uitvoeringsprogramma

5 Evaluatie samenwerking

Wat ging goed

Over algemeen zijn de gemeenten erg tevreden met de samenwerking, de kennisuitwisseling en gezamenlijke projecten. Het maakt het werk in veel gevallen leuker en zinvoller (zie ook meerwaarde samenwerking). Voor de gemeentelijke 'éénpitters' is het ontmoeten en samenwerken met collega's in de regio extra waardevol. Daarnaast werd er t.a.v. de vergaderingen aangegeven dat deze procedureel, qua voorbereiding van bijeenkomsten en de vergaderdocumenten goed op orde zijn.

Bovendien werden er een aantal specifieke projecten genoemd die er voor (een deel van) de gemeenten er positief uitsprongen. Dit waren in ieder geval de volgende projecten:

- Proces Transitie Visie Warmte (TVW)
- Proces naar de RES 1.0
- Inkoop van Energie
- Werkgroep Zon boven parkeerplaatsen
- Verkenning kleinschalige opwek
- Energiedienstenbedrijf
- Zonwinst
- Energiekansenkaart

Wat kan beter

Tijdens de gesprekken is ook nadrukkelijk stilgestaan bij de verbeterpunten. Daaruit kwamen in ieder geval 5 belangrijke punten. Onder versterking van samenwerking worden suggesties gedaan om onderstaande punten te verbeteren, of te verhelpen.

1. De agendering en programmering in Ambtelijke Overleggen vindt voornamelijk plaats vanuit Regio, wordt nu te vaak ervaren. Dat zorgde voor een scheve rolverdeling en passiviteit. Hierdoor kost het voor alle deelnemers ambtelijk overleg soms veel energie om het overleg te voeren. Goede voorbereiding en actieve deelname en inbreng van alle deelnemers is daarbij ook helpend. Meer capaciteit die beschikbaar komt bij gemeenten door de nieuwe Rijksgelden kan zeker ook bijdragen.
2. De Regio wordt door een aantal gemeenten soms te sturend en te weinig faciliterend ervaren. Dit zit met name in agendering/programmering van onderwerpen en thema's. Er is behoefte om meer tijd te nemen om te bepalen welke onderwerpen van belang zijn, wat we samen gaan doen en hoe we dit (samen) gaan doen.
3. Bij sommige projecten of trajecten ontbrak het aan duidelijke afspraken overeigenaarschap en rolverdeling bij een aantal gemeenten, maar ook vanuit de Regio. Dit heeft direct invloed gehad op het resultaat. Er is behoefte aan meer duidelijkheid t.a.v. rol/taakverdeling bij uitvoerende projecten. Een gebrek aan lokale capaciteit speelt ook een rol.
4. Het huidige uitvoeringsprogramma was niet flexibel genoeg. De doelen zijn in 2019 vastgesteld, en schetsten destijds een goed beeld van de opgaven én onderwerpen om op samen te werken. De snelle ontwikkelingen op het gebied van Energietransitie hebben die opgaven en onderwerpen 'ingehaald'. Meer ruimte voor flexibiliteit in een programma is van belang.
5. Gevoel heerst bij sommige gemeenten dat we inhoudelijk tijdens het proces van de Transitievisie Warmte (TVW) uit elkaar zijn bewogen. Enerzijds vanuit een opdracht van de gemeenteraad van Hilversum, is de gemeente alleen gestart met de TVW. Dit heeft tot een verschil in proces geleid tussen de gemeenten. Blaricum, Gooise Meren, Huizen, Laren en Wijdmeren zijn gezamenlijk gestart met het opstellen van de TVW. Anderzijds hebben gemeenten gedurende het proces hun eigen (verschillende) inhoudelijke keuzes gemaakt en bewogen daarmee ook inhoudelijk van elkaar weg.

De gemeenten hebben elkaar richting het eind van het TVW-proces weer gevonden. Alle gemeenten hebben gezamenlijk een periodiek informeel overleg waarin zij kennis uitwisselen over de uitvoering van de TVW.

6 Toekomstige samenwerking

Meerwaarde regionale samenwerking

De opgave van de energietransitie is groot en complex. Door regionaal samen te werken kan er veel winst worden geboekt. Dit is winst o.a. op het gebied van delen van kennis & ervaring, samenwerking met regionale stakeholders, meer slagkracht, betere toegang tot financiële middelen, meeliften van kleinere gemeenten en betere benutting beschikbare capaciteit. Daarnaast vanuit het regionale perspectief biedt het de meerwaarde op provinciaal of bovenregionaal niveau te acteren. Denk aan lobbykracht, signalering van trends/ontwikkelingen en subsidiemogelijkheden. Rijk en provincie zien de regio ook als ideale schaal om te werken aan de energietransitie.

Het onderhouden van de regionale netwerken (RET en BOEG), maar ook aansluiting op bovenregionale tafels (MRA, Provincie Noord-Holland, RES NHZ) wordt als belangrijk gezien. Daarnaast in de samenwerking zelf is het ervaringen tussen gemeenten delen enorm waardevol. Maar ook in veel gevallen een 'proces ontzorging', zoals bij TVW en RES. Of bijvoorbeeld op projectniveau met de gezamenlijke energie inkoop.

Versterking samenwerking

Tijdens de gesprekken zijn ook een aantal specifieke punten genoemd die de samenwerking in de toekomst kunnen versterken. Dit gaat in op de samenwerkingsbehoefte, maar ook instelling en soms procedureel. Hieronder in ieder geval 6 punten:

- Gemeenten hebben behoefte aan maatwerk en "... we moeten voor de regionale samenwerking zo snel mogelijk toewerken naar een gezamenlijke en-en modus en niet langer blijven hangen in of-of, daarmee gaan we onze doelen namelijk niet halen."
- Het uitgangspunt voor de samenwerking moet altijd de aansluiting bij de wens/behoefte van de gemeenten zijn. Dat maakt de basis voor de samenwerking krachtiger. Daarbij moet er oog zijn voor de verschillende snelheden van de gemeenten. Tegelijkertijd is er altijd een bepaalde basis die we met elkaar kunnen uitwerken. Ook samenwerken met minder dan 6 gemeenten is daarin mogelijk. Samenwerken vanuit een situatie waarin we elkaar meer kunnen helpen, vertrouwen en gunnen. Daarbij is ook de aanbidding om te helpen in regionaal verband. "Als je het niet lukt, durf dan ook naar elkaar te kijken en te vertrouwen op expertise van collega's. Geldt andersom ook. Help elkaar uit de brand!"
- Vier jaar vooruit kijken is in transitie moeilijk. Dat vraagt om meer flexibiliteit in de programmering. Dat kan o.a. door meer opgave gericht te werken en bijbehorende samenwerkingsagenda die adaptief is en die regelmatig wordt geactualiseerd. Daarbij ook regelmatig bekijken of 'we elkaar nog vast hebben'. Voor wat betreft de samenwerkingsagenda: op hoofdlijnen inrichten ('stevige gezamenlijke drager') en jaarlijks een werkplan waarin ook beschreven hoe we samen werken per activiteiten, incl. rolverdeling.
- In de samenwerking de komende jaren willen de gemeenten het ambtelijk overleg sterker positioneren met een gedragen gezamenlijke agenda. In het AO vindt enerzijds de voorbereiding voor stukken richting Directeurenoverleg en Portefeuillehoudersoverleg plaats. Wanneer dit het geval is, moet dit duidelijk aangegeven zijn. Anderzijds is er behoefte aan extra ruimte (met aparte sessies) voor inhoudelijke discussie zowel visievormend, thematisch/inhoudelijk en m.b.t. rolverdeling. Dit zorgt meer duidelijk, verbondenheid en minder tijdsdruk in AO zelf. Extra sessies vraagt wel meer tijd/capaciteit van gemeenten. Tegelijk, als iets lokaal bijdraagt, is het inhoudelijk ook interessant om meer bij te dragen en meer tijd te investeren.

- Met betrekking tot de positie van het AO én de samenwerking, is ook belangrijk dat er bij de verschillende onderwerpen duidelijke afspraken gemaakt worden over rol en eigenaarschap. Daarbij ook goed beargumenteren waarom juist gemeenten, Regio of een combinatie verantwoordelijk zijn en waarvoor precies. Dit geldt ook voor het eventueel met 3, 4 of 5 gemeenten (plus Regio) oppakken van een project. M.a.w. duidelijke beschrijving/argumentatie van keuzes voor het project.
- Versterking koppeling tussen het AO en het RET (Regionaal Transitie Team) waarin veel stakeholders zijn vertegenwoordigd. Dit kan het functioneren van het RET ook verbeteren.

Onderdelen om op samen te werken

Naast de bovenstaande punten zijn ook specifieke (project)onderdelen en thema's genoemd die in ieder geval terug moeten komen in de samenwerking.

Inzet op energiebesparing en warmtetransitie in de gebouwde omgeving zal nadrukkelijker worden (o.a. met huidige trends van energieprijzen). Daarnaast is en blijft de realisatie van duurzame opwek belangrijk. Bovendien is het belangrijk om steeds nadrukkelijker de combinatie met andere thema's te leggen en opgaven dus integraal te benaderen. Op deze ontwikkelingen draagt een sterke samenwerking tussen gemeenten en partners bij.

Gemeenten en Regio zien kansen voor regionale samenwerking op de volgende onderdelen:

Thema	Onderdeel	Omschrijving
Opwekking van duurzame energie	<ul style="list-style-type: none"> • RES 2.0 en monitoring, voortgangsrapportage 	<ul style="list-style-type: none"> • Gezamenlijk optrekken als deel-RES regio • Regio vertegenwoordigd G&V in de RES-werkgroep NHZ • Actualiseren gebiedspaspoorten en RES-viewer en halfjaarlijks aanleveren info t.b.v. monitor
	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering RES 1.0 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionaal afstemmen en samenwerken waar dat voordelen biedt
	<ul style="list-style-type: none"> • Opwekking langs infrastructuur (A1, A27 en spoor) 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionaal samenwerken en samen met RWS werken aan de (voor)verkenning, planologie en tender + ruimtelijke en participatiekaders opstellen (gezamenlijk optrekken met ruimte voor maatwerk)
	<ul style="list-style-type: none"> • Stimulering zonnepanelen op bedrijfsdaken 	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluatie Zonwinst (Q4 2022) en bepalen aanpak komende jaren om zon op grote daken te versnellen
	<ul style="list-style-type: none"> • Zon boven parkeerplaatsen 	<ul style="list-style-type: none"> • Delen van kennis en ervaring • Verkennen mogelijkheden zelf ondernemen of risicodragend te participeren • Ontwikkelen ruimtelijke inpassingsprincipes

	<ul style="list-style-type: none"> • Verkenning en ontwikkeling kleinschalige opwek 	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met de Participatiecoalitie schetsontwerpen maken voor potentiële locaties voor kleinschalige opwek
Energiebesparing / verduurzaming vastgoed	<ul style="list-style-type: none"> • Energieloket 	<ul style="list-style-type: none"> • Programma van eisen en voorbereiding aanbesteding energieloket voor periode vanaf 1/1/2024
	<ul style="list-style-type: none"> • Energiedienstenbedrijf 	<ul style="list-style-type: none"> • Met het EDB ketensamenwerking optimaliseren, tot 1/1/2024 sturing op EDB via governance structuur, afstemming met EDB, delen kennis en ervaring
	<ul style="list-style-type: none"> • Energiebesparing bij bedrijven(terreinen) 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek naar koppeling Stimulerend Toezicht en de aanpak naar zon op bedrijfsdaken en het sluiten van zonnepacts per bedrijventerrein.
Warmtetransitie	<ul style="list-style-type: none"> • Geothermie 	<ul style="list-style-type: none"> • Kennisdeling en -ontwikkeling, gezamenlijk optrekken bij initiatief ultradiepe geothermie Lardarel • Opstellen profielschets en aanstellen warmtecoördinator (mede gefinancierd door provincie) • Opstellen (concept) intentieovereenkomst en samenwerkingsovereenkomst met Lardarel • Opstellen verklaring van geen bedenkingen • Ontwikkelen communicatie en informatie voor inwoners over geothermie • Intepretatie SCAN-data
	<ul style="list-style-type: none"> • Uitgangspunten over warmtebronnen en warmtelevering/warmtenetten 	<ul style="list-style-type: none"> • Afwegingskader aardwarmte (collectieve netten)
Energie infrastructuur	<ul style="list-style-type: none"> • Netverzwaringen /netcapaciteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Geregeld afstemming met netbeheerder en zorgdragen voor voldoende netcapaciteit zodat de energietransitie niet wordt beperkt door te beperkte netcapaciteit (focus op midden- en laagspanningsnet). • Op basis van vlekkenkaart Alliander initiatiefnemers

		faciliteren zodat ze op de goede plekken aan de slag gaan.
Samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> RET en BOEG 	<ul style="list-style-type: none"> Afstemming, kennisdeling en samenwerking op verschillende onderdelen van de energietransitie met regionale stakeholders Faciliteren RET en BOEG overleggen
	<ul style="list-style-type: none"> Kenniscirculatie 	<ul style="list-style-type: none"> Onderling actief delen van kennis en ervaring en het naar binnen halen van kennis op nieuwe onderdelen van de energietransitie
	<ul style="list-style-type: none"> Energie inkoop 	<ul style="list-style-type: none"> Vorbereiding aanbesteding inkoop gas vanaf 1/1/2024 (of later) Uitwerken toekomstscenario inkoop energie Anticiperen op ontwikkelingen energiemarkt

Bovenstaande onderwerpen hebben veelal ook raakvlakken met andere beleidsthema's. Dat vraagt steeds meer om een integrale benadering. Bij de uitwerking van het nieuwe uitvoeringsprogramma kunnen de mogelijkheden voor een zinvolle koppeling met onderstaande beleidsterreinen worden onderzocht:

- Circulaire economie: CO2 reductie en hergebruik
- Wonen: bij het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad én duurzame nieuwbouw
- Link tussen energietransitie en economie bij het verduurzamen van bedrijfspanden en productieprocessen
- Ruimtelijke ontwikkeling:
  - Fysieke ruimte boven en ondergronds voor opwek van duurzame energie en infrastructuur (zonnepanelen, windmolens, warmtenetten, transformatorhuisjes, elektriciteitsnetwerk, gasnetwerk).
  - Combinatie opwek met zonnepanelen, natuurherstel, bodemdaling en waterberging (veenweidegebieden)
- Mobiliteit: elektrificeren van het vervoer (bus, auto, vrachtovervoer) en de opkomst van de elektrische fiets als vervanger van de auto. Zorgt voor CO2-reductie en verbetering luchtkwaliteit . De vraag naar elektriciteit (duurzame opwek) neemt hierdoor toe wat weer invloed heeft op de infrastructuur
- Werkgelegenheid: energietransitie biedt veel nieuwe werkgelegenheid maar er is op dit gebied ook personele krapte, vooral bij technisch personeel. Onderwijs en (bij)scholing vraagt aandacht.
- Energiearmoede: hoge energieprijzen en het risico de verduurzamingsopgave niet haalbaar is voor de lagere inkomens en zo tweedeling in de maatschappij

Aansluiting bij Regionale Samenwerkingsagenda (RSA)

Genoemde thema's en onderwerpen om op samen te werken sluiten goed aan bij de geïnventariseerde regionale opgaven voor het Uitvoeringsprogramma regio Gooi en Vechtstreek 2022-2026 Fysiek domein zoals die is vastgesteld in de portefeuillehoudersoverleggen in juli 2022. Het vormt een handelingsperspectief voor de bestuurlijke samenwerking op de schaal van de regio. Nadere

uitwerking voor de bestuurlijke agenda is wel noodzakelijk zodat duidelijk wordt hoe en met wie en onder welke randvoorwaarden we de opgaven uitwerken (het handelingsperspectief). De bestuurlijke agenda is adaptief en wordt regelmatig geactualiseerd. Bijvoorbeeld als er meer duidelijkheid is over nog uit te werken rijksbeleid en na vaststelling van de RSA door de gemeenteraden. De uitkomsten van deze evaluatie, specifiek de thema's en onderwerpen om op samen te werken, worden geïntegreerd in het proces om het bestuurlijke uitvoeringsprogramma verder uit te werken.

Bijlage 1   Gespreksverslagen

Blaricum en Laren. Klaas Jan Mauritz, Bart van Manen, Simon Miske. 4 juli 11.00-12.30

(1) Ja en nee. De onderdelen in het programma zijn grotendeels niet SMART geformuleerd en dus lastig te monitoren. Wel is er een hoop gedaan (output gecreëerd), maar niet te zeggen of initiële doelen bereikt zijn. Programma's opgezet, vaak langjarig, die op bepaalde manier bijdragen, maar niet altijd meetbaar zijn.

Belangrijk aandachtspunt; in het nieuwe programma effectindicatoren inbrengen.

(2) Ja, draagt bij aan lokale doelstellingen. Het uitvoeringsprogramma sloot goed aan bij het beleid van Blaricum en Laren. Bijv. via RES en TVW. Ondersteunend aan lokale programma's.

(3) Wat in ieder geval goed is de voorbereiding van bijeenkomsten en stukken. Hier zit zichtbaar veel werk in. De procedurele factor is goed. Daarnaast ook de procesbegeleiding bij RES en TVW, dit heeft de gemeenten enorm geholpen. Ook de uitwisseling van kennis op enkele onderwerpen (inhoudelijke sessie/van gedachte wisselen) is erg prettig.

Wat kan beter?

De rolverdeling, met name in verschil tussen proces en uitvoering. Vraag kan gesteld worden of de Regio überhaupt in uitvoerende rol moeten zitten en daarin dus regierol. Het gevoel leeft dat regio ambiert om zelf projecten wil uitvoeren

Bijvoorbeeld Zonwinst: flexibiliteit in projecten moet altijd mogelijk zijn. Viel in dit project tegen. 'Strijden over wel of niet uitvoering in Blaricum en Meent'. Hierin was die bepaling van proces en uitvoeringstaken goed geweest.

Algemeen: Duidelijkere verdeling in rolverdeling in uitvoerende taak. Regio kan uitvoerend bezig zijn, maar met hele duidelijke kaders en tot hoever de rol reikt. In basis geldt dat gemeenten meer uitvoerende taken toebedeeld krijgen, legt ook verantwoording aan raad af (Regio niet), dus ook gros van uitvoerende taken en verantwoordelijkheid moeten bij gemeente liggen.

Voorbeeld, RES-uitvoeringsprogramma: heb ik niet om gevraagd. Draagt niet bij, proces is ook lastig (twee gemeenten die sterker trekken/lopen). Proces door Regio logisch en prima doorlopen, maar niet volledig gedragen door alle gemeenten. Wat bijv. beter kan, is gezamenlijk bepalen van wat we eigenlijk willen. In RES UP voelt het alsof dat stuk overgeslagen is.

Toegevoegde waarde van samenwerking: gemeente samenbrengen op kennis en proces. En nadrukkelijker bepalen wat we gezamenlijk willen. Dit kan bijvoorbeeld via inhoudelijke/benen-op-tafel-sessies: inspirerende sessies, kennisontwikkeling (evt. regionale conferenties met externe sprekers),

(4)/(5) Op dit moment lastig om x aantal onderwerpen te noemen waarop samen te werken. In de basis meer vanuit co-creatie toewerken naar samenwerking. Onderdelen kunnen zijn: RES, energieloket, EDB, Geothermie (ook grotendeels o.b.v. SCAN uitkomsten), netwerk RET-BOEG.

Wat meer naar voorgrond mag komen is/aandacht mag krijgen is de ervaring van andere gemeenten met ontwikkelingen waar zij voorlopen/koploper zijn; podium geven.

Gemeente Gooise Meren. Karin van Schuppen, Heidi van Otten, Bart van Manen, Simon Miske. Dennis Ruijgt heeft voor vraag 5 (toekomstige samenwerking) nog enige input aangeleverd. 24 juni 2022.

(1) De beoogde resultaten zijn niet gehaald. De rapportage gaat alleen uit van planning en niet van wat er daadwerkelijk gedaan wordt, of het helpt/bijdraagt. De balans tussen inhoud en beoogde doelstellingen is moeilijk: afspraak vs. impact. Door het ontbreken van indicatoren is het niet te bepalen of de doelen zijn gehaald.

Enkele projecten uitgelicht:

- Arbeidsmarkt: een gemiste kans dat daar niks mee gebeurd is en zou moeten terugkomen in toekomstige samenwerking. Regioschaal is daarbij een passendere schaal om e.e.a. voor elkaar te krijgen.
- Besparing bij bedrijven (+opwek): Hiermee zijn we op weg, maar is niet gehaald. Voor besparing geldt dat de regionale bijdrage met name zat in organisatie/afstemming en opstellen Energiebesparingsakkoord Provincie NH. De uitvoering ligt bij gemeenten. Voor opwek is dit een ander verhaal, daarin zijn er twee wegen.

(2) Zoals ook hierboven aangegeven, moeilijk te bepalen of het heeft bijgedragen aan de lokale ambities. Algemeen geldt dat het gevoel leeft dat dit niet zo is.

(3 en deels 5)

Gemeente is tevreden over de organisatie van activiteiten door de Regio gericht op kennisdeling, zoals op onderwerp geothermie.

De Regio zou ondersteunend moeten zijn aan de gemeenten en niet zoals het nu ingericht is. Daarbij moet de Regio (en dus de samenwerking/agenda) aansluiten bij wat er (lokaal) gebeurd. Dat betekent in sommige gevallen de regioschaal als kracht in te zetten en in sommige gevallen als ondersteunend en coördinerend. Per onderdeel zou de rolbepaling moeten plaatsvinden.

Voor richting de toekomst is de vraag hoe we uit de strijd komen. Daarbij zijn in ieder geval twee vragen/uitgangspunten van belang:

- De vraag 'Wat heb je nodig?'
- Regio is ondersteunend aan

Er is meer ruimte nodig voor maatwerk. Waarbij de balans tussen collectiviteit en 'ieders aanpak' gezocht moet worden. In relatie tot onderstaande punt (inhoudelijke sessies) moet de voorbereidingstijd uitbreiden. Hierin moet er ruimte zijn voor gezamenlijke uitgangspunten en ruimte zijn voor de verschillende smaken, scenario's en vorm.

Concreet invulling voor de samenwerking moeten we bepalen, maar in de basis kan het gaan om de onderdelen waar we gezamenlijk kader stellend en beleidsvoorbereidend bezig zijn, op onderdelen die iedere gemeente nodig heeft/behoefte heeft/aan moet werken.

Voor wat betreft het AO specifiek is het van belang dat we de rol goed definiëren.

- Enerzijds de voorbereiding voor stukken richting Directeurenoverleg en Portefeuillehoudersoverleg;
- Anderzijds extra ruimte inbouwen (met aparte sessies) voor inhoudelijke discussie. Dit is visievormend en thematisch. En hangt sterk samen met de vraag 'wat is er nodig?'. De ondersteunende rol komt ook hierin terug. Kennissessies zoals over geothermie zijn daar een voorbeeld van.

Input Dennis (telefonisch)::

Op basis van eerdere voortgangsrapportage in ieder geval volgende punten waarop in toekomst samenwerking te zoeken: 1. Geothermie en 2. Regioschaal voor subsidie, slagkracht en impact.

Belangrijk uitgangspunt, o.a. voor de RES (vanuit RES UP), is dat we moeten kijken naar 'en-en' i.p.v. naar de 'of-of' situatie.

Er is intensivering van onze inzet nodig op verschillende onderdelen binnen ET. Denk aan energiebesparing maar met name ook opwek. Specifiek voor dat onderdeel hebben we nu verschillende aanpakken (of-of) maar moeten we gezamenlijk toewerken naar een keiharde 'en-en'.

"We moeten voor de regionale samenwerking zo snel mogelijk toewerken naar een gezamenlijke en-en modus en niet langer blijven hangen in of-of, daarmee gaan we onze doelen namelijk niet halen."

Gemeente Huizen, Eelco Weijland, Bart van Manen, Simon Miske. 27 juni 2022.

Activiteiten zoals benoemd in uitvoeringsprogramma (grotendeels) uitgevoerd. Dus ja, beoogde resultaten behaald.

Ambities zijn niet per se regionaal, maar met name lokaal. De vraag is of alle projecten bijgedragen hebben aan die lokale ambities, of dat konden. Resultaten hebben zeker bijgedragen. Outcome niet altijd makkelijk te bepalen. Zie ook onderstaande antwoorden.

Er zijn een hoop dingen voor elkaar gekregen op regionaal niveau. Denk hierbij aan de RES en TVW. Daarbij zijn er ook op projectniveau (bijv. Zonwinst/energie inkoop) mooie dingen bereikt. Voor bijvoorbeeld het EDB is ook de proces regie op het EDB vanuit de Regio erg goed, op inhoud kan je natuurlijk verschillen.

Voornaamste wat beter kan is de aansluiting van de (regionale) agenda/uitvoeringsprogramma bij de lokale behoefte. Constatering dat de agenda niet meer volledig aansluit op lokale behoefte, die ook wisselt. Het TVW-proces is heel bepalend geweest in verhouding lokaal en regionaal en de uiteindelijke match tussen de lokale behoefte en regionale agenda. Gemeenten dienden de eigen visie kenbaar te maken. Die liep uiteen, onderling, maar ook op regionaal niveau. Dit is met name ingegeven door een externe ontwikkeling.

Het is te veel de agenda van de Regio. Het moet een gedragen agenda zijn en worden, waarbij iedereen zich eigenaar voelt. Op een juiste manier het ambtelijk opdrachtgeverschap een plek geven (vanuit gemeenten naar de Regio, dit is oproep aan Regio), maar dit vraagt ook een grotere investering van de gemeenten zelf.

De positie van het ambtelijk overleg is op dit moment te zwak. Dat ligt zowel in een stuk discipline (aanwezig zijn), maar ook tijdsdruk in overleg zelf. Daarbij ontbreekt het vaak ook aan het juist kunnen agenderen van onderwerpen. Voorbeelden hiervan zijn Zonwinst, RES UP ET, communicatieoverleg (in relatie tot AO). Twee mogelijke lijnen in AO: agenderen en formeel. Bij gemeenten komt mbv de nieuwe Rijksgelden waarschijnlijk ook meer capaciteit wat de samenwerking kan versterken.

Nadrukkelijke wens om het AO sterker te positioneren. Met een gedragen gezamenlijke agenda. Met klimaatgelden is er een nieuwe kans om e.e.a. op te pakken, maar ook om voor de Regio een meer faciliterende rol op te pakken. "Niet gestuurd worden, maar geholpen worden."

In de agenda ook aandacht voor actualiteit. M.a.w. wisselingen in onderwerpen. Bv. door 2-jaarlijks te actualiseren.

Verschillende type meerwaarde, afhankelijk van onderwerp en urgentie. Dat is onder andere het de regionale netwerken onderhouden (RET en BOEG), maar ook aansluiting op bovenregionale tafels (MRA, Prov.). Daarnaast in de samenwerking zelf is het ervaringen tussen gemeenten delen enorm waardevol. Maar ook in veel gevallen een 'proces ontzorging', zoals bij TVW en RES. Of bijvoorbeeld op projectniveau met de gezamenlijke energie inkoop. Naar de toekomst toe: bijvoorbeeld Lardarel (indien opportuun) is per definitie een regionaal onderwerp. In de inventarisatie regionale opgaven tbv het nieuwe bestuurlijk Uitvoeringsprogramma zijn de goede elementen benoemd. Wens is een samenwerkingsagenda die adaptief is en die regelmatig wordt geactualiseerd.

Algemene opmerking/beschouwing van het uitvoeringsprogramma:

Er zitten een aantal lijnen in het UP. Het is een bundeling van per definitie regionale processen, deels voorzien in actuele samenwerkingsbehoefte en vanuit verleden ervaren samenwerkingsbehoefte (Mondaine, EKK, vastgoedscan, monumenten, VvE's).

Algemeen over afgelopen 5 jaar: Ambitieuze gestart met uitvoeringsagenda. Warmtevisies, RES enzovoort. Mede omdat we moesten. Verschillen die ontstaan of bestaan zorgen voor frictie in samenwerking.

Gevoelsmatig de eerste kink in de kabel rondom PAW aanvraag in Hilversum. Vanuit opdracht raad is Hilversum alleen gestart met TVW, dat heeft niet geholpen in samenwerking. Het traject van de TVW's was waar we als gemeenten elkaar in samenwerking verloren.

1) Ja, op enkele projecten na. Niet alles (om wat voor reden dan ook) van de grond gekomen.

2)

Voor wat betreft de voortgang en bijdrage aan ambities van gemeenten zijn er wel een aantal specifiek projecten die aandacht verdienen.

Heel blij moeten zijn met RES, met elkaar en voor elkaar en vastgesteld door raden. Over uitvoering maakt Paul zich wel zorgen. Op deze snelheid lukt het niet.

Energiekansenkaarten een mooi project. Jammer dat we daar niet over uit zijn hoe we het gezamenlijk onderhouden. Daarin is in het begin ook de Grand Design Warmte (met MRA) gemaakt, welke nu in gezamenlijkheid weer

Zon op grote daken is de vraag of Zonwinst de passende bijdrage heeft kunnen bieden. Niet onverdeeld positief. Bestaat bovendien ook verschil tussen gemeenten. Hoe e.e.a. landt qua project bij gemeenten verschilt en maakt hoe iets uitwerkt, dat moet je accepteren in een samenwerking.

Stimulerend toezicht/besparing bij bedrijven doet Hilversum ook zelf. VTH Hilversum heeft notitie geschreven hoe hiermee om te gaan.

3)

Sterk gestart met elkaar, goed op het netvlies wat we wilde. Tijdens proces/tijdlijn zijn we iets uit elkaar gegroeid.

In toekomst meer tijd nemen om naar elkaar uit te spreken wat bepaalde keuzes per gemeenten zijn of waarom we elkaar niet opzoeken. Opgavegericht werken, tussentijds mogelijkheid om bij te sturen kan ook prettig zijn.

3 jaar vooruit kijken is in transitie moeilijk. Mogelijkheid voor programma in toekomst: We hebben een ambitie om op x sporen aan de slag te gaan, dit is het grotere programma. Vervolgens zouden we jaarlijks een actieprogramma kunnen maken om te bekijken of we elkaar nog vast hebben, zelfde dingen willen/doen en hoe we daar dan mee om gaan.

Zoals eerder, we hebben elkaar verloren bij start TVW. Wel over het algemeen tevreden over wat Regio doet en omgang in samenwerking. Regio is wel cement in samenwerking.

4) / 5) Er zijn zeker een aantal trajecten die in de toekomstige samenwerking moeten terugkomen:

Met elkaar werken aan 'achterkant' van keten (met EDB). Dit staat los van vraagkant en hoe deze georganiseerd wordt (uiteraard wel verbinding).

Op de RES moeten we elkaar vasthouden, in ieder geval ambtelijk. We moeten elkaar in uitvoering vasthouden, want we hebben bepaald gezamenlijk doel/resultaat te halen. Ook om draagvlak bij raad, inwoners en bedrijven te houden. Indien we dat niet doen valt de opgave op gegeven moment bij één gemeente en dat gaat frictie opleveren (niet te verkopen aan raad). Zowel kleinschalig als grootschalig moeten we elkaar vinden.

Warmtevoorziening: geothermie als directe aanleiding. Maar met name over uitgangspunten over warmtebronnen en warmtelevering/warmtenetten. Op welke manier organiseer je warmtekavel bijvoorbeeld tussen Hilversumse Meent en Het Spiegel (Hilversum-GM). Maar ook in Blaricummeent/Bijvanck (Huizen-Blaricum).

Daarnaast zijn de netverzwaringen /netcapaciteit en afspraken met woningcorporaties (in kader van warmte transitie) onderdelen waarop we op regionaal niveau moeten acteren.

In samenwerking is Hilversum weleens kritisch, maar erkent ook wel de moeilijke situatie. Tegelijkertijd is er ook de aanbieding om te helpen in regionaal verband, omarm dat dan ook. Als je het niet lukt, durf dan ook naar elkaar te kijken en te vertrouwen op expertise van collega's. Geldt andersom ook! "Help elkaar uit de brand."

Toekomst: kans om samenwerking in de kiem vorm te geven met alle gelden die gemeenten komende tijd toekomen.

Gemeente Wijdmeren 4 juli 2022. Ties Corten, Simon Miske, Bart van Manen.

(1) Met het oog op 2019 is het een goed programma. Bijgedragen aan waar we nu staan. Enkele projecten minder relevant: Bijv. Groene Menukaart (minder aangehaakt, minder toepasselijk voor Wijdmeren).

Goede projecten:

- Proces begeleiding RES; heel fijn/goed!
- Idem aan TVW (jammer dat Hilversum een ander traject heeft gelopen), eigen visie met gezamenlijk proces (ondersteuning Regio)
  - o Traject TVW positief: goed begeleid, gezamenlijk en toch eigen TVW met lokaal maatwerk.
- BOEG en RET. Goede stap in netwerk. Wel de vraag over status van BOEG/RET en inhoudelijke invulling.
- Inkoop van energie
- Werkgroepen zon boven parkeerplaats. Van RES naar regio, met elkaar kaders bepalen, vervolgens lokaal aan de slag/project.
- Onderzoek naar kleinschalige opwek en vervolg onderzoeken naar kleine windmolens en zone initiatieven

Inmiddels 3 jaar terug, op dit moment sluit het niet meer aan. Meer beleidskaders vastgesteld (RES, TVW enz.). Vraagt om andere blik, andere projecten, andere samenwerking.

(2) Programma heeft WM zeker geholpen. Moeilijk te zeggen of het direct bijgedragen heeft aan lokale ambities. Op enkele projecten absoluut, sommige gevallen niet/moeilijk te bepalen.

(3) Over algemeen erg blij met samenwerking, kennisuitwisseling en gezamenlijke projecten. Maakt werk leuker en zinvoller. Regionaal geen 'individueel poppetje'.

Daarentegen is er wel een spanningsveld tussen wie maakt agenda/is in the lead en hoe draagt het bij aan richting van gemeente. De rolbepaling is daarin van belang: welke rol heeft gemeente, welke heeft Regio. Deze spanning speelt steeds sterker. Een nieuw uitvoeringsprogramma kan dit mogelijk oplossen.

Op dit moment lijkt de rol/positie AO soms beperkt. Van belang is dat we meer tijd nemen om inhoudelijk te bespreken, om proces te bespreken, om hoe we iets beleggen te bespreken. Uitvoering zou in de basis lokaal moeten zijn.

Zelfs als gemeente beter voorbereiden op het AO zou ook helpen.

Regio soms te sturend, te weinig faciliterend (vanuit gem. perspectief). Van waar we stonden (2017-2019) wenselijk om kracht/sturende van Regio te gebruiken. Inmiddels heeft dat een ander karakter.

Dit gaat zowel in op het sturend zijn op het oude, als op het nieuwe. Voorbeeld: als in het AO een voorstel voorligt, is dat vaak te weinig vanuit gemeente. Inhoudelijke input vanuit AO komt niet altijd voldoende terug in DO/PFHO.

Nu: bv. Energiearmoede. Dit had in potentie een regionaal project kunnen zijn. Als we gezamenlijk bespreken hoe, waar en waarom we iets dan wel lokaal/regionaal zouden doen, is er meer ruimte om ook gedragen te laten zijn. Commitment is er niet als het gevoel leeft dat het enkel regionaal ingestoken is.

Concreet vb. over sturende karakter:

- Regionaal UP RES. Op onderdelen zinvol, maar niet het overall concept/format van programma. UP is ook een sturingsmechanisme, en daar is niet persé behoefte aan.
- Zon op dak/Zonwinst: proces en uiteindelijke samenwerking is niet van de grond gekomen. Beter had geweest als het onder een paraplu verschillende projecten waren. Dit zorgt voor meer kennisuitwisseling, regionale ondersteuning voor iedereen.

Wat betreft de beperkte tijd/capaciteit en de behoefte om meer aan te sluiten of vaker om tafel te gaan: als het lokaal bijdraagt, is het inhoudelijk ook interessant om meer bij te dragen (ook in tijd voor extra overleggen).

Regionale samenwerking ondersteunend aan (lokale) energietransitie, in plaats van de 'regionale energietransitie'. Faciliteren/ontlasten gemeenten door Regio.

➔ Centrale vraag: Hoe gaan we samenwerken (manier) en waarop? En wie is in the lead?

(4) RES: proces regionaal, uitvoering in basis lokaal (met mogelijk regionale invulling). Opwek langs infra en geothermie zijn mogelijk regionale projecten.

Regionaal kan in ieder geval wel proces tot het gezamenlijk handvat/beleidskader aangereikt worden. Dit hoeft niet perse direct bestuurlijk vastgesteld, maar met advies lokaal vast te stellen. Maar wel met de insteek dat er een lokale vraag aan ten grondslag ligt.

Uitwisseling kennis TVW, betrokkenheid bij elkaars uitvoeringsplannen en processen.

Vervolg Energiedienstenbedrijf en de ketensamenwerking op basis van nog te houden evaluatie Inkoop energie

Verkenning kleinschalige opwek kunnen wel op regioniveau, maar met sterke relatie tussen en/of concrete (lokale) vraag aan bijv. PCNH, Arcadis, Tauw.

(5) In ieder geval de samenwerking/kennisuitwisseling op Geothermie (misschien aquathermie); gemeentelijke rol, warmtenetten, rolbepaling enz.

Regio Gooi en Vechtstreek

1. Voortbouwend op/in relatie tot de voortgangsrapportage; zijn de beoogde resultaten uit het uitvoeringsprogramma wat jou betreft behaald?

Ja, de beoogde resultaten in het uitvoeringsprogramma zijn grotendeel behaald. Daarbij moet wel gezegd worden dat niet elk doel/resultaat even meetbaar is. Qua planning en afronding van de projecten is in ieder geval alles bereikt en/of op schema. Bijv. de RES en TVW zijn een jaar uitgesteld maar binnen tijd van UP afgerond. Verder zijn met voortschrijdend inzicht enkele projecten geschrapt of gewijzigd. Besparing bij bedrijven is niet meer opgenomen in het regionale project.

2. Heeft het uitvoeringsprogramma en de behaalde resultaten bijgedragen aan de ambities op regionaal en lokaal niveau?

Ja, de uitvoering van het uitvoeringsprogramma heeft bijgedragen aan de lokale (beleids-)kaders en doelstellingen. Regionaal bestaan er geen klimaatambities maar de landelijke ambities uit het klimaatakkoord zijn dan leidend. Voor de RES Noord-Holland Zuid zijn wel ambities in de vorm van een bod geformuleerd waaraan de deel RES-regio Gooi en Vechtstreek 0,20 TWh bijdraagt in 2030.

3. Hoe kijk je naar de samenwerking op regionaal niveau (denk aan samenwerking tussen gemeenten onderling en gemeente –Regio) gedurende de looptijd van het uitvoeringsprogramma?

a. Wat ging goed?

Proces om te komen tot de RES 1.0, de TVW en inkoop van energie voor gemeentelijke gebouwen (ook met de energievoorzieningscoöperaties) zijn voorbeelden van goede samenwerking waar iedereen tevreden over is. Geldt ook voor de kennisopbouw en uitwerking rond geothermie.

b. Wat kon beter?

Bij het project Zonwinst ontbrak het aan eigenaarschap bij een aantal gemeenten. Dit heeft direct invloed gehad op het resultaat. Rol/taakverdeling bij een dergelijk uitvoerend project moet duidelijker. Gebrek aan lokale capaciteit speelt ook een rol. Jammer dat het niet gelukt is om alle gemeenten achter een regionale aanpak te krijgen.

Proces om te komen tot een RES Uitvoeringsprogramma Gooi en Vechtstreek is niet goed verlopen. Ambtelijk was/is er tussen de gemeenten een verschil van inzicht en de discussie was nog niet goed inhoudelijk gevoerd terwijl er bestuurlijk (uiteindelijk) wel consensus was. Ondanks de afspraak dat 2 gemeenten plus Regio het werk op zich namen is er ambtelijk een gebrek aan draagvlak. De energiekansenkaart, het uiteindelijke gebruik en de keuze om weer lokaal in te vullen is ook zonde. Regio en gemeenten hebben te weinig ingezet om goed gebruik en onderhoud.

De (pro)actieve rol van de gemeenten bij de Ketensamenwerking en bundeling energiediensten (Energiedienstenbedrijf) wordt onvoldoende ingevuld en gemeenten en het EDB vormen samen geen 'eenheid'.

Algemeen geldt dat de deelname/betrokkenheid en gebruik van wat we regionaal met elkaar doen soms achterblijft. Dit geldt in overleggen zoals AO maar ook in projecten. Het zou mooi zijn als we naar een situatie komen waarin we elkaar meer kunnen helpen, vertrouwen en gunnen.

Het Uitvoeringsprogramma is ruim 3 jaar geleden opgesteld op basis van lopende projecten en activiteiten waarover al was besloten om samen te gaan werken. Het programma is ambtelijk besproken en vastgesteld door het portefeuillhoudersoverleg Milieu & Duurzaamheid. Het is dus het programma van de gemeenten. Toch wordt dat vreemd genoeg door een aantal gemeenten niet zo ervaren.

De vijf gemeenten hebben, sinds de Regio geen projectbijeekkomsten meer organiseert, zelf een informeel overleg over de warmtetransitie waar Hilversum en de Regio niet voor worden uitgenodigd. Vormen van subgroepen is niet ondersteunend aan de regionale samenwerking. Het creëert een tweedeling.

c. Wat was voor jou de meerwaarde van regionaal samenwerken?

De opgave van de energietransitie is groot en complex. Door regionaal samen te werken kan er veel winst worden geboekt. Winst o.a. op het gebied van delen van kennis & ervaring, samenwerking met regionale stakeholders, meer slagkracht, betere toegang tot financiële middelen, meeliften van kleinere gemeenten en betere benutting beschikbare capaciteit.

Rijk en provincie zien de regio ook als ideale schaal om te werken aan de energietransitie.

d. Hoe heb je de rolverdeling binnen de samenwerking gedurende looptijd van uitvoeringsprogramma ervaren? Denk hierbij zowel aan de rol van de gemeente als van de Regio.

Agendering en programmering voornamelijk vanuit Regio, daarin is de rolverdeling wel wat scheef en zorgde ook voor passiviteit en frictie. Daar zou ik ook wel meer een beroep op gemeenten willen doen om te agenderen. AO is soms te veel sleuren en energie slurpend. Goede voorbereiding van alle deelnemers is daarbij ook helpend.

Rol/taakverdeling is waarschijnlijk niet altijd duidelijk geweest waardoor deelname/ betrokkenheid achter blijft.

4. Wat zie jij graag terug uit het huidige programma in de komende periode?

- RES 2.0 en uitvoering 1.0
  - o Stimulering zonnepanelen op bedrijfsdaken
  - o Zon langs infrastructuur
  - o Zon boven parkeerplaatsen
  - o Kleinschalige opwek
- Energie inkoop (vervolg -> 100% lokaal)

- RSW; bovenregionale warmtebronnen (geothermie)
- Verduurzaming woningen
- Energiedienstenbedrijf, optimalisatie ketensamenwerking, energieloket
- Energiebesparing bedrijven (initiatieven bedrijventerreinen, idem aan zon op dak)
- Kennisdeling/informatievoorziening
- Verbinding andere opgaven

5. Stap naar toekomstige samenwerking:

- a. Op welke onderdelen zou je graag regionaal samenwerken? (Nadere toelichting op 4)

Op veel onderdelen is het zinvol om regionaal samen te werken. Dit gaat om uitvoering, gezamenlijk bepalen van (beleids)kaders als kennisdeling en het netwerk onderhouden.

Specifiek aandacht voor:

- Geothermie, zowel gezamenlijk optrekken richting potentiële leveranciers (Lardarel), als gezamenlijk kaders voor warmtelevering.
- Vervolg energie inkoop (toewerken naar 100% lokale energievoorziening). Hier ligt wat mij betreft de kans om met de energiecoöperaties 'nieuwe' energie (op regioniveau) te vinden.
- We hebben met EDB een uniek middel in handen om de verduurzamingsopgave van woningen te versnellen. M.i. moet de discussie niet gaan over de details, maar over hoe we dit middel veel groter kunnen inzetten. Daarbij hoort extra inzet van gemeente, zowel capaciteit als financiële bijdrage aan gemeente. De inzet en bijdrage tot nu toe, staat in geen verhouding tot de grootte van de opgave (4000 woningen per jaar).
- In lijn met EDB zouden we elkaar ook op het energieloket moeten vasthouden. Daarvoor gaan we ook met elkaar in gesprek om de wensen die er zijn zoveel mogelijk te realiseren + samen met het EDB de ketensamenwerking verder optimaliseren
- Uitvoering RES 1.0, monitoring, MER en RES 2.0 e.v.. Gooi en Vechtstreek is een deel RES-regio van RES Noord-Holland Zuid. In ieder geval proces en gezamenlijke kaders. Maar ook op de uitvoering. Daarbij zou het mooi zijn als we elkaar blijven vinden in het gezamenlijk bepalen van beleidskaders (tot daar waar de gemeenschappelijke basis strekt) en deze ook daadwerkelijk te kunnen vaststellen. Zo kunnen we op zon op dak, kleinschalige opwek (zon én wind), solar carports enz. met elkaar echt stappen maken.
- Energie infrastructuur: samen met de netbeheerder zorgen dat de de hoog-, midden- en laanspanningsnetwerk op orde is en blijft zodat het geen knelpunt gaat vormen bij de energietransitie

Voor wat betreft de zachtere kant van samenwerking zouden we elkaar wat mij betreft meer kunnen opzoeken. Dat kan in expertise en capaciteit (bundeling van), waarbij we elkaar helpen en/of gezamenlijk projecten doen. Of bijvoorbeeld 'dagen op bezoek' (bij elkaar op kantoor werken). In lijn met bundeling van capaciteit/expertise kan ook toegewerkt worden naar een trekkersrol voor bepaalde projecten bij verschillende gemeenten. Denk aan GM die samen met Hilversum een format voor de wijkaanpak uitwerkt (op basis van ervaring met Muiderberg en Hilversumse Meent). Daarnaast kan het voor de onderlinge kennis en informatie goed zijn om periodiek (maandelijks bijv.)update van projecten bij gemeenten te geven, bijv. college/raadsbesluiten delen, agenda's college/raadsvergaderingen (waar relevant).

- b. Waar heeft regionale samenwerking wat jou betreft een meerwaarde?

Daar waar een gedeeld belang en/of gedeelde opgave geldt, dezelfde partners nodig zijn of gemeenten in een bepaald onderwerp vooruit zijn en de andere mee op sleeptouw kunnen nemen. Daarnaast vanuit het regionale perspectief biedt het de meerwaarde op provinciaal of bovenregionaal niveau te acteren. Denk aan lobbykracht, signalering van trends/ontwikkelingen en subsidiemogelijkheden.

- c. En op welke wijze zou de samenwerking ingestoken moeten worden?

We moeten (meer) op zoek naar de lokale ambitie/vraag. Het uitgangspunt voor de samenwerking moet altijd de aansluiting bij de wens/behoefte van de gemeenten zijn. Dat maakt de basis voor de samenwerking krachtiger. Daarbij moet er oog zijn voor de verschillende snelheden van de gemeenten, maar er is altijd een bepaalde basis die we met elkaar kunnen uitwerken. Daarnaast zijn er grote opgaven die vragen om een regionale aanpak. Daarbij kan de Regio ook agenderen/initiëren. Uiteraard moeten we ook bij een regionaal initiatief met elkaar de kaders bepalen.

Bijlage 2 Voortgangsrapportage Uitvoeringsprogramma Energietransitie Gooi en Vechtstreek 2020-2022 d.d. jan 2022